

Prof. dr. N. (Nadja) Jungmann (links)

Lector Schulden & Incasso, Hogeschool Utrecht.
Bijzonder hoogleraar bijzondere aspecten van het privaatrecht.

Mr. A. (André) Moerman (rechts)

Manager hulp bij geldzaken Bindkracht10.
Eigenaar en docent SchuldInfo.

SCHULDEN KLEIN HOUDEN EN PERSPECTIEF BIEDEN¹

Een paradigmashift in de incasso

Het leidende principe in de incasso luidt 'Pacta sunt servanda', oftewel: overeenkomsten moeten worden nagekomen. Het Wetboek van Burgerlijke rechtsvordering biedt schuldeisers instrumenten voor naleving van dit rechtsbeginsel. Bij een enkele vordering werkt dit prima. Er ontstaan echter problemen zodra er meerdere schuldeisers betrokken zijn en de afloscapaciteit beperkt is. Het systeem nodigt schuldeisers uit om geen rekening te houden met andere schuldeisers en maximaal voor het eigen belang te gaan. Dit leidt tot hoog oplopende schulden en onnodige maatschappelijke kosten. Er is een paradigmashift nodig opdat incasso gericht wordt op het collectieve belang van schuldeisers en debiteuren: inning van alle vorderingen tegen zo laag mogelijke kosten. Deze shift is te realiseren door de inzet van vijf maatregelen. In dit artikel is uitgewerkt hoe de kosten kunnen oplopen en met welke vijf maatregelen de paradigmashift gerealiseerd kan worden.

Schulden kunnen hoog oplopen

Het ontbreekt in de incasso aan een instrumentarium dat aanzet om de betaalcapaciteit eerlijk te verdelen. Dit heeft als gevolg dat schuldeisers allemaal afzonderlijk contact zoeken met de debiteur om een zo groot mogelijk deel van de betaalcapaciteit te bemachtigen. Daartoe hanteren ze bij betalingsregelingen vaak voorwaarden zoals een minimumbedrag per maand of een maximumtermijn waarbinnen de vordering betaald moet zijn. Deze voorwaarden zijn niet afgestemd op de betaal mogelijkheden van de debiteur. In de contacten voelt de debiteur bij de ene schuldeiser meer druk dan bij de andere om te betalen. De uitkomst van dit samenspel is dat de debiteur allemaal afzonderlijke betaalaafspraken maakt, die lang niet altijd samen in het budget passen.

Bij gebrek aan een verdelend inningsinstrument voeren schuldeisers in de incassofase de druk op, spreken debiteuren betalingsregelingen af die ze niet na kunnen komen en escaleert de situatie. Als gevolg van de inrichting van het systeem zijn niet alleen debiteuren maar ook de schuldeisers slechter af.

"Het systeem nodigt schuldeisers uit om geen rekening te houden met andere schuldeisers en maximaal voor het eigen belang te gaan."

Aflossingsruimte	minnelijk	1x beslag	2x beslag	3x beslag	max maand
€ 60,00	€ 337,50	€ 1.854,20	€ 4.348,02	€ 8.584,73	181
€ 100,00	€ 337,50	€ 1.612,46	€ 3.300,89	€ 5.593,07	79
€ 150,00	€ 337,50	€ 1.505,02	€ 2.916,23	€ 4.625,18	46
€ 200,00	€ 337,50	€ 1.451,30	€ 2.745,27	€ 4.243,89	33
€ 300,00	€ 337,50	€ 1.411,01	€ 2.595,68	€ 3.891,93	21
€ 400,00	€ 337,50	€ 1.384,15	€ 2.510,20	€ 3.715,95	15

Tabel 1: Hoeveel kost het om drie vorderingen van € 750,- te innen?

In de executiefase vindt een vergelijkbaar proces plaats. Ook daar nodigt het systeem schuldeisers uit tot financiële overvraging van de debiteur. In de huidige praktijk gaat de gehele betaalcapaciteit naar de eerste schuldeiser die beslag legt. Dit brengt de andere schuldeisers in een benarde positie. Zij komen door het beslag van de eerste beslagleggende schuldeiser voor een haast onmogelijke keuze te staan. Wachten tot het beslag is afgelopen en dus lange tijd geen geld ontvangen? Druk zetten op een betalingsregeling naast het beslag met als gevolg dat de debiteur ver onder de beslagvrije voet komt en nieuwe schulden onvermijdelijk zijn? Of ook ‘vonnissen halen’ om beslag te leggen met een fikse kostenoploop van de schuldsituatie als gevolg? Ook hier werkt het systeem dus kostenoploop en maatschappelijke kosten in de hand.

Vanaf het moment dat er meerdere schuldeisers beslag leggen lopen de kosten echt hoog op. Dit wordt zichtbaar in een rekenvoorbeeld waarin er beslag wordt gelegd voor niet één maar drie vorderingen van elk € 750,-. In tabel 1 is te zien welke kosten erbij komen bij één, twee of zelfs drie beslagen.

Tabel 1 maakt pijnlijk zichtbaar dat de bijkomende kosten oplopen naarmate het inkomen lager is: *The poor pay more*. Bij een aflosruimte van € 400,- komt er bij drie beslagen voor drie keer €750,- een bedrag van €3.715,95 aan extra kosten bij. De debiteur is dan 15 maanden bezig om dit bedrag af te lossen. Bij een aflosruimte van €60,- komt er bijna drie keer zoveel bij. Er komt een bedrag van €8.584,73 aan kosten bij en het duurt bij deze aflosruimte wel 15 jaar totdat de debiteur de achterstallige bedragen en kosten heeft afgelost. Het is een illusie te denken dat mensen al die tijd kunnen rondkomen van de beslagvrije voet. Recent onderzoek laat zien dat de bijstandsnorm voor bijna alle huishoudtypen ontoereikend is.²

Een paradigmashift in vijf maatregelen

Om de schulden klein te houden en perspectief te bieden is een incassosysteem nodig dat gericht is op het collectief, het gezamenlijke belang van schuldeisers en debiteuren. Met een beperkte set juridische ingrepen is het mogelijk om de incasso in Nederland zo in te richten dat

“Er is een incassosysteem nodig dat gericht is op het collectief, het gezamenlijke belang van schuldeisers en debiteuren.”

schuldeisers en de partijen die namens hen incasseren gaan voor het collectieve en maatschappelijke belang waarbij schuldsituaties niet onnodig oplopen, schuldeisers maximale bedragen terugkrijgen en debiteuren steviger gemotiveerd worden de stap naar schuldhulpverlening te zetten.

De paradigmashift kan vorm worden gegeven door de volgende vijf ingrepen te plegen.

1. Een nieuw incasso-instrument: afbetalingsplan

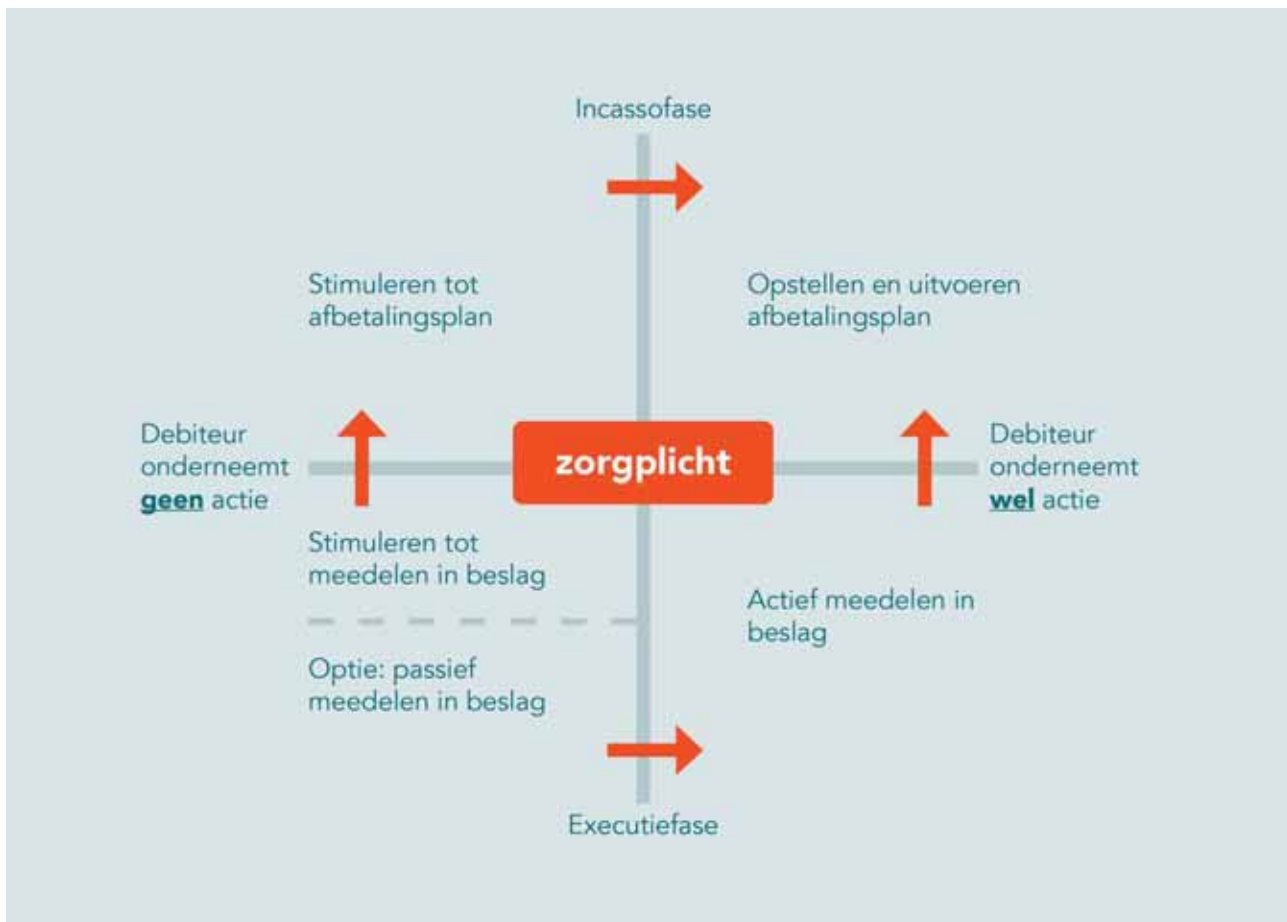
In de incassofase kunnen debiteuren die te maken hebben met schuldeisers die hogere aflossingen willen dan het budget toestaat verzoeken om een afbetalingsplan. Bij dit nieuwe incasso-instrument wordt de afloscapaciteit door een onafhankelijke partij op een vaste wijze vastgesteld. Het afbetalingsplan wordt geregistreerd in het beslagregister en schuldeisers delen naar rato van hun vordering mee zonder verdere kostenoploop. Zodra om een afbetalingsplan wordt verzocht geldt een wettelijke termijn van acht weken uitstel om de schulden te inventariseren en voorstellen aan schuldeisers te doen.

2. Meedelen in beslag

In de executiefase aan schuldeisers de mogelijkheid bieden om mee te delen in beslag zonder dat daar extra kosten voor gemaakt moeten worden. Deze nieuwe mogelijkheid heeft een aantal voordelen. Ten eerste wordt de hoge kostenoploop voorkomen. Ten tweede verdwijnt de druk op debiteuren om betalingsregelingen te treffen onder de beslagvrije voet. Ten derde profiteren alle schuldeisers van het beslag in tegenstelling tot de huidige situatie waarin de eerste beslagleggers de betaalcapaciteit verdelen en schuldeisers die zich later oriënteren op beslag worden afgeraden om nog te innen vanwege het aantal reeds lopende beslagen. Er is dus niet alleen meer geld beschikbaar voor de schuldeisers (want geen extra kosten) het komt alle schuldeisers die meedelen ten goede en niet alleen de schuldeisers die zelf beslag laten leggen.

3. Een zorgplicht voor deurwaarders

In het huidige systeem hebben deurwaarders een ministerieplicht. Dit houdt in dat zij verplicht zijn om als een schuldeiser daartoe verzoekt de ambtshandelingen te verrichten waartoe hij bevoegd is. Het zorgt er voor dat vonnissen worden uitgevoerd. Nadeel van de ministerieplicht is dat zij in de hand werkt dat een deurwaarder de belangen van een enkele schuldeiser dient. In een stelsel dat is gericht op de inning van de gehele schuldenlast van de debiteur en niet één enkele vordering, is het noodzakelijk dat deurwaarders naast een

ministerieplicht ook een zorgplicht krijgen. Deze schrijft voor dat een deurwaarder altijd verplicht is om in contact met een debiteur te informeren of er meerdere vorderingen zijn. Als de debiteur daar blijk van geeft en openheid over zijn financiële situatie geeft, dan voorziet de zorgplicht in de bindende opdracht de debiteur uit te nodigen om een afbetalingsplan te treffen of bij een beslag vorderingen in te dienen om mee te delen in een lopend beslag. De zorgplicht voorziet ook in de opdracht debiteuren afhankelijk van de situatie proactief te verwijzen naar onder meer schuldhulpverlening, wijkteams en beschermingsbewind.

4. Kostenoploop voorkomen met financiële prikkels

Om de paradigmashift te faciliteren, is het van belang dat er in het incassostelsel financiële prikkels worden geïntroduceerd die schuldeisers aanzetten om de afloscapaciteit te verdelen. Dit kan onder meer door schuldeisers de bevoegdheid te ontnemen om voor eigen incassowerkzaamheden incassokosten in rekening te brengen. Het zelf in rekening mogen brengen van kosten is een prikkel om voor de inning van de eigen vordering te gaan en geen rekening te houden met andere schulden.

Een tweede impuls kan komen uit een andere omgang met de proceskostenveroordeling. Door de rechter bij de beslissing over de proceskostenveroordeling te laten beoordelen of de procedure vanwege een aangeboden afbetalingsplan of 'meedelen in beslag' voorkomen had kunnen worden, kan een financiële prikkel worden gecreëerd die schuldeisers aanzet om de afloscapaciteit te verdelen.

5. Toeleiding naar schuldhulp stimuleren

Schulden maken moe en murw. Bij (problematische) schulden geldt voor veel debiteuren dat zij geen hulp zoeken bij het treffen van een betalingsregeling voor het gehele schuldenpakket. Door schuldbemiddelaars een financieel belang te bieden bij het treffen van een afbetalingsplannen ontstaat er een nieuwe prikkel die eraan kan bijdragen dat meer mensen de weg naar schuldhulp inslaan.

Een nieuw incassostelsel in vier kwadranten

De vijf maatregelen hebben betrekking op zowel de incasso- als executiefase en richten zich zowel op debiteuren die uit zichzelf in actie komen als op debiteuren die

---

dat (zoals de meesten) niet doen. Afgezet op deze twee assen ontstaat er een model met vier kwadranten.

Een nieuw incassostelsel begint in Den Haag

Het voorstel voor de herinrichting van het incassostelsel zoals hierboven geschetst is aangeboden aan de ministers voor Rechtsbescherming en Armoede, participatie en pensioenen. In een brief aan de Tweede Kamer heeft de minister van Rechtsbescherming mede namens zijn collegaminister laten weten een verkenning te starten naar mogelijke wijzigingen in het stelsel van civiele invordering. In de brief heeft hij ook geschreven het in dit artikel uitgewerkte voorstel te betrekken.

Ga voor meer informatie over het rapport, infographics en antwoord op veel gestelde vragen naar www.schuldenkleinhouden.nl

Noten

- 1 Dit artikel is een bewerking van de publiekssamenvatting behorende bij het rapport 'Schulden klein houden en perspectief bieden'.
- 2 Commissie Sociaal Minimum. (2023). Naar een zeker bestaan. Naar een toekomstbestendig stelsel van het sociaal minimum.